

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

7 czerwca 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Tomasz Szanciło (przewodniczący)

SSN Leszek Bosek (sprawozdawca)

SSN Maciej Kowalski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 7 czerwca 2023 r. w Warszawie,
skargi P. spółki akcyjnej w W. o stwierdzenie niezgodności
z prawem
prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu
z 23 lipca 2021 r., XV Ca 1798/20
wydanego w sprawie z powództwa P. spółki akcyjnej w W.
przeciwko P.1 spółce akcyjnej w W.
o zapłatę,

- 1. stwierdza, że wyrok Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 23 lipca 2021 r., sygn. akt XV Ca 1798/20, jest niezgodny z prawem w części, w jakiej Sąd ten oddalił w punkcie I apelację powoda co do kosztów naprawy pojazdu wraz z odsetkami za opóźnienie i kosztami procesu, oraz co do punktu II;**
- 2. oddala skargę w pozostałym zakresie;**
- 3. zasądza od P.1 spółki akcyjnej w W. na rzecz P. spółki akcyjnej**

w W. 2700 zł (dwa tysiące siedemset złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania skargowego.

Leszek Bosek

Tomasz Szanciło

Maciej Kowalski

(zdanie odrębne)

UZASADNIENIE

P. spółka akcyjna w W. wniosła o zasądzenie od P.1 spółki akcyjnej w W. kwot: 8782,77 zł – tytułem wynagrodzenia uszczerbku majątkowego wynikającego z wypadku komunikacyjnego, objętego obowiązkowym ubezpieczeniem OC, i 600 zł – tytułem kosztów niezbędnych do celowego dochodzenia odszkodowania, tj. zwrotu wydatków poniesionych na wykonanie kalkulacji naprawy pojazdu, a ponadto odsetek ustawowych za opóźnienie liczonych od 20 sierpnia 2019 r. do dnia zapłaty oraz kosztów procesu.

Wyrokiem z 21 października 2020 r. Sąd Rejonowy w Wągrowcu oddalił powództwo w całości oraz obciążył powoda kosztami procesu.

Sąd Rejonowy ustalił, że w wyniku kolizji z 20 lipca 2019 r. został uszkodzony samochód marki V. o numerze rejestracyjnym [...], rok produkcji 2016, stanowiący własność poszkodowanego M. M.. Sprawca wypadku był ubezpieczony od odpowiedzialności cywilnej u pozwanego. Po przeprowadzeniu postępowania likwidacyjnego 14 sierpnia 2019 r. pozwany przyznał poszkodowanemu z tytułu kosztów naprawy ww. pojazdu odszkodowanie w kwocie 5133,36 zł. Poszkodowany umową z 22 sierpnia 2019 r. zbył wierzytelność obejmującą prawo do odszkodowania. O przelewie wierzytelności pozwany został zawiadomiony. Ze sporządzonej na zlecenie powoda opinii wynika, że koszt naprawy pojazdu wynosi 13 916,13 zł brutto. Pismem z 12 września 2019 r. powód wezwał pozwanego do zapłaty kwoty 8782,77 zł, stanowiącej różnicę pomiędzy zapłaconą częścią oraz niezapłaconą częścią należnego od ubezpieczyciela odszkodowania oraz kwoty 600 zł tytułem kosztów sporządzenia kalkulacji naprawy.

Ponadto, Sąd Rejonowy ustalił, że pojazd został naprawiony za kwotę około

4500 zł, w oparciu o części oryginalne używane, następnie poszkodowany go sprzedał za 61 000 zł. Natomiast koszt naprawy tego pojazdu w oparciu o nowe części oryginalne wynosi 14 132,22 zł.

Sąd Rejonowy poczynił powyższe ustalenia w oparciu o dokumenty, których prawdziwość nie była kwestionowana, wiarygodne zeznania świadka M. M., a także wiarygodną opinię biegłego sądowego w zakresie techniki samochodowej, wyceny, jakości i kosztów napraw pojazdów oraz wyceny pojazdów R. H..

Wyrokiem z 23 lipca 2021 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu oddalił apelację powoda oraz zasądził od niego na rzecz pozwanego kwotę 900 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Okręgowy przyjął za własne ustalenia faktyczne Sądu Rejonowego. Wyjaśnił przy tym, że apelacja powoda – tak odnośnie do podnoszonych zarzutów naruszenia prawa procesowego, jak i materialnego – zogniskowana była na założeniu, że w przypadku gdy poszkodowany naprawił uszkodzony pojazd, wydatkowane przez niego koszty naprawy nie stanowią górnej granicy odpowiedzialności odszkodowawczej zakładu ubezpieczeń, albowiem zastosowanie znajduje zasada tzw. pełnego odszkodowania. Sąd Okręgowy stwierdził, że szkoda powstaje w chwili uszkodzenia pojazdu, wymagalne staje się również wtedy roszczenie poszkodowanego o jej naprawienie, przy czym w odniesieniu do ubezpieczyciela odpowiedzialności cywilnej sprowadza się ono do spełnienia świadczenia pieniężnego (art. 822 § 1 k.c.). Jako uszczerbek w majątku poszkodowanego uznaje się koszt doprowadzenia uszkodzonego pojazdu do stanu, a zatem także i do wartości sprzed zdarzenia, gdyż jest to koszt usunięcia różnicy wartości majątku poszkodowanego istniejącej przed i po szkodzie. Nie ma zatem znaczenia dla powstania i wymagalności tak rozumianego roszczenia o naprawienie szkody to, czy poszkodowany naprawił pojazd i czy zamierza go naprawić.

Sąd Okręgowy uznał jednak – w oparciu o zeznania świadka M. M. i zgodnie z oceną Sądu Rejonowego – że skoro poszkodowany naprawił pojazd i nie pozostały uszkodzenia, które nie zostały naprawione, to tym samym pojazd został przywrócony do stanu sprzed szkody za kwotę nieprzekraczającą 4500 zł. Na tej podstawie Sąd drugiej instancji stwierdził, że apelujący nie wykazał,

aby celowe i ekonomicznie nieuzasadnione było przyznanie dochodzonego pozwem odszkodowania. Zdaniem Sądu Okręgowego z opinii biegłego wynikają jedynie hipotetyczne koszty naprawy, nie wynika z niej natomiast, że dokonana naprawa pojazdu nie przywróciła stanu samochodu przed szkody. W ocenie Sądu Okręgowego nie jest także uzasadniony zwrot wydatków poniesionych na ekspertyzę prywatną, ponieważ powód jest profesjonalistą i poniesienie tego wydatku nie było niezbędne; nie sposób zatem uznać kosztu ekspertyzy za koszt uzasadniony.

Skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego wywiódł powód w całości, powołując się na naruszenia prawa materialnego, a to art. 822 § 1 w zw. z art. 363 § 1 k.c. oraz art. 361 § 1 i 2 k.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga jest uzasadniona w przeważającej części.

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia (art. 424¹ i n. k.p.c.) została wprowadzona do polskiego porządku prawnego ustawą z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2005 r. nr 13, poz. 98). Jest nadzwyczajnym środkiem prawnym, który nie służy uchyleniu lub zmianie prawomocnego orzeczenia, lecz inicjuje pierwszą fazę postępowania zmierzającego do realizacji odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa z tytułu wydania niezgodnego z prawem prawomocnego orzeczenia sądu (art. 417¹ § 2 k.c. w zw. z art. 77 ust. 1 Konstytucji RP). Oceny zasadności skargi Sąd Najwyższy dokonuje przy zastosowaniu autonomicznego pojęcia bezprawności, zgodnie z którym orzeczeniem niezgodnym z prawem w rozumieniu art. 424¹ k.p.c. jest orzeczenie niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami, z ogólnie przyjętymi standardami rozstrzygnięć albo wydane w wyniku szczególnie rażąco błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa, które jest oczywiste i nie wymaga głębszej analizy prawnej (zob. np. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego – zasadę prawną z 15 października 2020 r., III PZP 4/20, OSNP 2021, nr 5, poz. 48; wyroki Sądu Najwyższego: z 31 marca 2006 r., IV CNP 25/05; z 17 lipca 2006 r., I CNP 33/06).

Tak dookreślona w orzecznictwie Sądu Najwyższego konstrukcja prawna, została uznana za zgodną z Konstytucją RP (zob. wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z 27 września 2012 r., SK 4/11; z 27 października 2015 r., SK 9/13). W wyroku z 27 października 2015 r. Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że art. 417¹ § 2 zdanie pierwsze k.c., rozumiany w ten sposób, że naprawienia szkody wyrządzonej przez wydanie prawomocnego orzeczenia sądu cywilnego można żądać po stwierdzeniu jego oczywistej i rażącej niezgodności z prawem, która ma zarazem charakter obiektywny, jest zgodny z art. 77 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

Z art. 822 § 1 k.c. wynika, że obowiązek ubezpieczyciela odpowiedzialności cywilnej polega na zapłacie określonego w umowie odszkodowania za szkody wyrządzone przez ubezpieczonego osobom trzecim, a więc na spełnieniu świadczenia pieniężnego. Utrwalony jest pogląd, że roszczenie powstaje w następstwie zdarzenia, za które ubezpieczyciel ponosi odpowiedzialność, a powstanie roszczenia z tytułu kosztów przywrócenia uszkodzonego pojazdu do stanu pierwotnego, a tym samym zakres odszkodowania, nie zależą od tego, czy poszkodowany dokonał restytucji i czy w ogóle ma taki zamiar. Odszkodowanie odpowiada niezbędnym i ekonomicznie uzasadnionym kosztom naprawy, a naprawa, jej koszt i faktyczny zakres, nie ma zasadniczego wpływu na sposób ustalania wysokości odszkodowania (zob. uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego: z 17 maja 2007 r., III CZP 150/06, OSNC 2007, nr 10, poz. 144; z 12 kwietnia 2012 r., III CZP 80/11, OSNC 2012, nr 10, poz. 112; uchwały Sądu Najwyższego: z 30 maja 1994 r., III CZP 71/94, OSNC 1994, nr 12, poz. 243; z 15 listopada 2001 r., III CZP 68/01, OSNC 2002, nr 6, poz. 74; z 13 czerwca 2003 r., III CZP 32/03, OSNC 2004, nr 4, poz. 51; z 26 lutego 2006 r., III CZP 5/06, OSNC 2007, nr 1, poz. 6; z 14 września 2006 r., III CZP 65/06, OSNC 2007, nr 6, poz. 83; z 24 sierpnia 2017 r., III CZP 20/17, OSNC 2018, nr 6, poz. 56; wyroki Sądu Najwyższego: z 20 października 1972 r., II CR 425/72; z 20 lutego 1981 r., I CR 17/81; z 11 grudnia 1997 r., I CKN 385/97; z 16 stycznia 2002 r., IV CKN 635/00; z 20 lutego 2002 r., V CKN 903/00 i V CKN 908/00; z 12 lutego 2004 r., V CK 187/03; z 21 sierpnia 2012 r., II CSK 707/12; z 8 września 2017 r., II CSK 857/16).

Artykuł 822 § 1 k.c. modyfikuje normę wynikającą z art. 363 § 1 k.c. jedynie w ten sposób, że roszczenie o przywrócenie stanu poprzedniego przekształca się

w roszczenie o zapłatę kosztów restytucji. Poszkodowany może zatem, według swojego wyboru, żądać od ubezpieczyciela zapłaty kosztów hipotetycznej restytucji albo zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej ustalonej zgodnie z metodą różnicy (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z 17 maja 2007 r., III CZP 150/06; wyroki Sądu Najwyższego: z 20 lutego 2002 r., V CKN 903/00; z 12 kwietnia 2018 r., II CNP 43/17).

Granicą odpowiedzialności ubezpieczyciela jest obiektywna niemożliwość przywrócenia stanu poprzedniego albo też nadmierne trudności lub koszty przywrócenia stanu poprzedniego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 20 lutego 2002 r., V CKN 903/00). Koszt naprawy nie jest nadmierny, o ile nie przewyższa wartości pojazdu sprzed wypadku (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 20 lutego 2002 r., V CKN 903/00). W orzecznictwie zdecydowanie przeważa pogląd, że odpowiedzialność ubezpieczyciela nie może zostać wyłączona ani ograniczona ani wskutek sprzedaży uszkodzonego pojazdu, ani wskutek jego naprawienia. Okoliczność, że poszkodowany, nie czekając na wypłatę odszkodowania, sprzedaje lub naprawia uszkodzony samochód, nie pozbawia go prawa do odszkodowania w wysokości odpowiadającej hipotetycznym kosztom naprawy, skoro naprawa nie stanowi warunku dla dochodzenia odszkodowania. W konsekwencji poszkodowany w ramach ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu mechanicznego, w przypadku szkody częściowej, może żądać odszkodowania w wysokości odpowiadającej niezbędnym i uzasadnionym ekonomicznie kosztom przywrócenia pojazdu do stanu poprzedniego, także wtedy, gdy naprawy nie dokonał i sprzedał pojazd w stanie uszkodzonym albo pojazd naprawił. Zbycie rzeczy jest uprawnieniem właściciela tak samo, jak korzystanie z niej. Skorzystanie z tego uprawnienia nie może ograniczać wysokości należnego poszkodowanemu odszkodowania, gdyż ubezpieczyciel sprawcy szkody powinien wyrównać uszczerbek w majątku poszkodowanego do pełnej wysokości szkody (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 8 marca 2018 r., II CNP 32/17; z 12 kwietnia 2018 r., II CNP 41/17; z 12 kwietnia 2018 r., II CNP 43/17). Odmienne stanowisko jest prezentowane w orzecznictwie jedynie marginalnie (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 10 czerwca 2021 r., V CNPP 1/21).

Odnosząc powyższe ustalenia do rozpoznawanej sprawy, Sąd Najwyższy stwierdza, że Sąd Okręgowy nieprawidłowo zastosował prawo materialne, uznając, że w ustalonym stanie faktycznym powództwo nie jest uzasadnione w żadnym zakresie. W orzecznictwie utrwalony jest pogląd, że naprawienie pojazdu za pomocą używanych części nie jest równoznaczne z naprawieniem szkody. Co więcej, nawet naprawienie samochodu przy użyciu części nowych nie powoduje z zasady wzrostu jego wartości w stosunku do stanu sprzed szkody (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z 12 kwietnia 2018 r., II CNP 43/17). Także ani cesja wierzytelności, ani zbycie pojazdu nie wpływa na odpowiedzialność ubezpieczyciela, skoro roszczenie odszkodowawcze powstaje z chwilą wyrządzenia szkody, a zasada równości wymaga równego traktowania poszkodowanych.

Na tle poczynionych w sprawie ustaleń faktycznych, wiążących także Sąd Najwyższy (art. 424⁴ zdanie drugie k.p.c.), widać, że uszczerbek określony w zleconej przez Sąd Rejonowy – prawidłowej metodologicznie oraz uznanej przez ten Sąd za wiarygodną – opinii biegłego sądowego nie został w pełni skompensowany. Oczywiście jest bowiem, że koszty naprawy pojazdu w dochodzonej pozwem części w pełni mieszczą się w różnicy wynikającej z porównania kosztu naprawy ustalonej przez biegłego sądowego i kwoty wypłaconej przez ubezpieczyciela. Tych ustaleń Sąd Okręgowy nie zakwestionował ani nie zmienił, gdyż nie ma o tym mowy w motywach jego rozstrzygnięcia, powinien był je zatem wykorzystać przy jego wydawaniu. Skoro w świetle art. 822 § 1 w zw. z art. 363 § 1 k.c. za koszty restytucji samochodu do stanu sprzed wypadku należało uznać – nieprzekraczające wartości samochodu – wydatki, jakie poszkodowany powinien był ponieść w celu przywrócenia jego stanu sprzed wypadku, to na ich podstawie należało ustalić należne odszkodowanie.

W konsekwencji Sąd Najwyższy uznał również, że zaskarżony wyrok jest niezgodny z prawem w zakresie, w jakim obciąża powoda kosztami postępowania.

Sąd Najwyższy uznał natomiast, że zaskarżony wyrok nie jest niezgodny z prawem w zakresie, w jakim została oddalona apelacja powoda w części dotyczącej kosztów poniesionych na ekspertyzę prywatną służącą ustaleniu uszczerbku powstałego w uszkodzonym pojeździe. Sąd Okręgowy powołał się w tej

materii na stanowisko zaprezentowane przez Sąd Najwyższy, zgodnie z którym odszkodowanie z ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej obejmuje wydatki poniesione na ekspertyzę zleconą osobie trzeciej, przy czym jej sporządzenie powinno być w okolicznościach sprawy niezbędne do efektywnego dochodzenia odszkodowania (zob. np. uchwałę siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 29 maja 2019 r., III CZP 68/18, OSNC 2019, nr 10, poz. 98). Innymi słowy, konieczność poniesienia kosztów ekspertyzy zleconej osobie trzeciej w celu ustalenia uzasadnionych ekonomicznie i technicznie kosztów naprawy podlega ocenie *in casu*. Takiej oceny dokonuje sąd *meriti*. Tak więc nie można mówić, aby w tym zakresie zaskarżony wyrok był rażąco niezgodny z prawem, skoro może podlegać rozbieżnym ocenom, co więcej – w aspekcie ustaleń faktycznych dokonanych w konkretnej sprawie. Tymczasem, jak wskazano powyżej, podstawą skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia nie może być ustalenie faktów lub ocena dowodów (zob. np. postanowienia SN: z 23 września 2005 r., III CSK 13/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 76; z 28 marca 2006 r., V CNP 55/06; z 27 września 2013 r., V CNP 90/12; z 25 maja 2021 r., IV CNP 3/21).

Z powyższych względów, na podstawie art. 424¹¹ § 1 i 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

O kosztach orzeczono na podstawie art. 100 i 108 § 1 w zw. z art. 391 § 1, art. 398²¹ i 424¹² k.p.c. oraz § 2 pkt 3 w zw. z § 10 ust. 5 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. 2015 r. poz. 1800 ze zm.)

Na mocy art. 330 § 1 k.p.c. stwierdzam
niemożność podpisania uzasadnienia wyroku
przez sędziego SN Leszka Boska
z powodu długotrwałej nieobecności

Tomasz Szanciło

Tomasz Szanciło

Maciej Kowalski

Leszek Bosek
zdanie odrębne do uzasadnienia
[SOP]
[a!]

